

Кафедра туризму та економіки підприємства

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

завідувач кафедри туризму та економіки
підприємства

Людмила БЕЗУГЛА _____

«01» вересня 2023 року

**Програма та методичні рекомендації до проходження туристично-
краєзнавчої практики для бакалаврів освітньо-професійної
програми «Туризм»**

Галузь знань	24 Сфера обслуговування
Спеціальність	242 Туризм і рекреація
Освітній рівень.....	бакалавр
Освітня програма	«Туризм»
Статус	практична підготовка
Загальний обсяг	6 кредитів ЄКТС (180 годин)
Форма підсумкового контролю.	диференційний залік
Термін викладання	2-й семестр
Мова викладання	українська

Дніпро
НТУ «ДП»
2023

Програма та методичні рекомендації до проходження туристично-краєзнавчої практики для бакалаврів освітньо-професійної програми «Туризм» / Нац. техн. ун-т. «Дніпровська політехніка», каф. туризму та економіки підприємства. – Д.: НТУ «ДП», 2023. – 17 с.

Розробники:

- Л.С. Безугла, д.е.н., професор кафедри туризму та економіки підприємства;
- Л.А. Бондаренко, к.е.н., доцент кафедри туризму та економіки підприємства;
- М.В. Белобородова., канд. е. наук, доцент, доцент кафедри туризму та економіки підприємства.

Програма регламентує:

- мету практики;
- дисциплінарні результати навчання, сформовані на основі трансформації очікуваних результатів навчання освітньої програми;
- базові дисципліни;
- зміст основних етапів туристично-краєзнавчої практики;
- алгоритм оцінювання рівня досягнення дисциплінарних результатів навчання (шкали, засоби, процедури та критерії оцінювання);
- інструменти, обладнання та програмне забезпечення;
- рекомендовані джерела інформації.

Програма туристично-краєзнавчої практики призначена для реалізації компетентнісного підходу під час планування освітнього процесу, проходження практики, підготовки студентів до контрольних заходів, контролю провадження освітньої діяльності, внутрішнього та зовнішнього контролю забезпечення якості вищої освіти, акредитації освітніх програм у межах спеціальності.

Погоджено рішенням науково-методичної комісії спеціальності 242 Туризм (протокол № 1 від 31.08.2023 р.).

ЗМІСТ

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ	4
2 ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ	5
3 БАЗОВІ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
4 ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ.....	6
5 ПРОГРАМА ПРАКТИКИ	6
5.1 Зміст та організація проведення туристично-краєзнавчої практики.....	7
5.2 Завдання 1. Організація краєзнавчої стежки.....	8
6.3 Завдання 2. Принципи організації та діяльності краєзнавчого музею	9
6 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	10
6.1 Шкали.....	11
6.2 Засоби та процедури	11
6.3 Критерії	12
7 ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	15
8 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	15

1. МЕТА ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

В освітньо-професійній програмі «Туризм» спеціальності 242 Туризм і рекреація здійснено розподіл програмних результатів навчання (ПРН) за організаційними формами освітнього процесу. Зокрема, до практичної підготовки ПІ «Туристично-краєзнавча практика» віднесено такі результати навчання:

ПР01	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів.
ПР02	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.
ПР06	Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів.
ПР18	Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях.

Мета практичної підготовки – вивчення туристських ресурсів України в регіональному аспекті, формування наукового світогляду, розвиток творчого мислення та індивідуальних здібностей студентів у вирішенні практичних завдань, розвиток ініціативи, здатності застосовувати теоретичні знання у практичній роботі, розширення теоретичного кругозору і наукової ерудиції майбутніх фахівців.

Завданням проходження туристично-краєзнавчої практики є:

– визначення місця туристичного краєзнавства у системі національного краєзнавства, методів дослідження, джерел краєзнавства, сутності туристично-краєзнавчої діяльності;

– організації та проведення туристично-краєзнавчих подорожей і окремих напрямів туристично-краєзнавчих досліджень (краєзнавчо-географічних; краєзнавчо-біологічних та історико-краєзнавчих).

Згідно з освітньо-професійною програмою у результаті проходження туристично-краєзнавчої практики студент повинен володіти наступними компетенціями:

загальними:

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел.

Навички використання інформаційних та комунікативних технологій.

Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми.

Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Навички міжособистісної взаємодії.

фаховими:

Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного).

Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання туристичного продукту.

Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів.

Розуміння принципів, процесів і технологій організації роботи суб'єкта туристичної індустрії та її підсистем.

Здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації

Здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку.

Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал територій.

Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства.

2. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Результатом практичної підготовки стають компетенції майбутніх фахівців туризму професійно оперувати інформацією стосовно створення, організації та діяльності туристських підприємств, а також використовувати її в практичній роботі щодо підвищення якості туристичного обслуговування споживачів.

Шифр ПРН	Дисциплінарні результати навчання (ДРН)	
	шифр ДРН	зміст
ПР01	ПР01.1-П2	Застосовувати положення організації краєзнавчо-туристичних подорожей
ПР02	ПР02.1-П2	Визначати зміст базових понять з організації туристичного обслуговування, а також світоглядних та суміжних наук.
ПР06	ПР06.1-П2	Застосовувати особливі умови організації і проведення піших, лижних, водних, гірських туристсько-краєзнавчих подорожей;
	ПР06.2-П2	Застосовувати нові форми та методи обслуговування в туристів.
	ПР06.3-П2	Вміти використовувати картографічний матеріал, формувати склад експедиції, планувати маршрут, залежно від поставлених завдань, складати технічне завдання, організувати експедиційний побут та безпеку під час подорожі.
ПР18	ПР18.1- П2	Адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в аналізі особливостей функціонування сучасних курортів
	ПР18.2- П2	Здатність ефективно використовувати наявні туристичні ресурси регіонів України.

3. БАЗОВІ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни	Здобуті результати навчання
Б2 «Інформаційні системи і технології в туризмі»	Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території
	Розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт
	Організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки
	Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна)
Б3 «Історія туризму»	Знати та розуміти історичні етапи розвитку туристичної індустрії та рекреаційно-туристичного господарства.
	Знати історичні та сучасні види туризму, а також напрямки туристичної діяльності
	Розуміти історичні передумови формування різних видів туризму
	Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття, сформованого в процесі історичного розвитку суспільства
Б7 «Основи туризмознавства»	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу, етапів розвитку туристичної індустрії та рекреаційно-туристичного господарства.
	Знати і розуміти особливості туристичної діяльності вітчизняних та міжнародних суб'єктів ринку туристичних послуг
	Знати і розуміти історичні та сучасні види туризму, а також напрямки туристичної діяльності
	Вміти класифікувати туристичну діяльність за формами та видами

4. ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Вид навчальних занять	Розподіл за формами навчання, години							
	денна			вечірня		заочна		
	Обсяг	аудиторні заняття	самостійна робота	аудиторні заняття	самостійна робота	Обсяг	аудиторні заняття	самостійна робота
лекційні								
практичні								
лабораторні								
семінари								
РАЗОМ	180					180		

5. ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
1. ОРГАНІЗАЦІЯ КРАЄЗНАВЧОЇ СТЕЖКИ		
ПР01.1-П2 ПР02.1-П2 ПР06.1-П2 ПР06.2-П2 ПР06.3-П2 ПР18.2- П2 ПР18.2- П2	1.Розробку маршруту на місцевості. 2.Складання схеми і путівника. 3.Підготовка екскурсії.	90

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
2. ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ		
ПР06.2 -П2 ПР18.1- П2 ПР18.2- П2	2.1. Проаналізувати функціонування краєзнавчого музею 2.2. Розкрити основні напрямки музейної діяльності	90
РАЗОМ		180

5.1. Зміст та організація проведення туристично-краєзнавчої практики

Етапи виконання завдань практики

Туристично-краєзнавча практика передбачає підготовчий етап досліджень туристичного потенціалу та туристичних ресурсів певної території, етап виконання завдань практики, складання та захисту звіту.

Підготовча робота (підготовчий етап) до туристично-краєзнавчої практики передбачає опрацювання студентами літературних і картографічних матеріалів, ознайомлення їх із найважливішими методами туристичних досліджень, вивчення туристичного потенціалу, туристичних ресурсів та туристичних об'єктів певної території.

В рамках цього етапу студенти працюють з літературними джерелами загальнотуристичного, краєзнавчого, історичного, етнографічного, а також методичного характеру. Ознайомлюються з картографічними джерелами, вивчають методику туристичних досліджень, визначають можливості застосування різних методів під час польової практики.

Другий етап – дослідження туристичного потенціалу та туристичних ресурсів певної території з метою подальшого виконання завдань практики.

Зокрема, на протязі другого етапу студенти досліджують природно-рекреаційні ресурси, під якими ми розуміємо природні умови та явища природи, які створюють комфортні умови для рекреаційно-туристичної діяльності та сприяють організації відпочинку та оздоровлення. В рамках другого етапу майбутні фахівці досліджують також соціально-економічні туристичні ресурси, під якими ми розуміємо культурні об'єкти, історичні, археологічні, архітектурні пам'ятники, предмети матеріальної культури (знаряддя праці, предмети побуту, вироби народних промислів, одяг, національну кухню); елементи духовної культури (образотворче мистецтво, фольклор, народні традиції, вірування тощо); твори монументального мистецтва, етнографічні особливості території. До цієї групи ресурсів відносять також музеї, виставки, театри й т.п.

Для розробки краєзнавчої стежки обов'язковим є вивчення інфраструктурних ресурсів, під якими ми розуміємо, складові соціальної та виробничої інфраструктури, які можуть бути використані в організації туристичної діяльності. Вони охоплюють інфраструктуру регіону і всі підприємства, задіяні в прийомі та обслуговуванні туристів. Туристична інфраструктура являє собою сукупність підприємств, що забезпечують екскурсійне обслуговування, транспортне обслуговування (автомобільний, залізничний, морський, річковий транспорт, аеропорти, транспортні магістралі,

автостоянки), послуги гостинності (готелі, туркомплекси, турбази, будинки відпочинку, кемпінги, мотелі, пансіонати, ресторани, кафе, бари) та допоміжні послуги (банківські, валютно-фінансові, зв'язку, інформаційно-комунікативні, спортивно-оздоровчі, побутові, торгові, культурно-розважальні та ін.).

На третьому етапі безпосередньо виконуються завдання практики, зокрема, розробляється краєзнавча стежка та аналізується діяльність краєзнавчого музею. За результатами виконання завдань складається звіт, який по завершенні практики захищається студентами.

Таким чином, туристично-краєзнавча практика є важливою умовою формування краєзнавчої компетентності майбутніх фахівців, у результаті проходження якої студенти повинні вміти:

- самостійно обстежувати краєзнавчі об'єкти;
- опрацювати матеріали краєзнавчого змісту;
- оформляти відповідну документацію та складати звіти про результати практики;
- використовувати здобуті знання та інформаційні матеріали у подальшому навчальному процесі.

5.2. ЗАВДАННЯ 1: ОРГАНІЗАЦІЯ КРАЄЗНАВЧОЇ СТЕЖКИ

Краєзнавчі стежки можуть бути як тематичні, так і комбіновані.

Краєзнавча стежка являє собою розмічений маршрут екскурсії, по ходу якого можна провести цікаву розповідь про історичні, археологічні, архітектурні, релігійні, географічні, культурні, промислові, гастрономічні, природні, оздоровчі та інші об'єкти і явища.

При розробці маршруту по краєзнавчій стежці слід враховувати категорію відвідувачів (цільову групу).

Основні вимоги, які висуваються до маршруту краєзнавчої стежки – це унікальність, оригінальність, доступність, інформативність.

Підготовка краєзнавчої стежки передбачає:

1. Розробку маршруту на місцевості.
2. Складання схеми і путівника.
3. Підготовка екскурсії.

На кожен краєзнавчу стежку необхідно скласти відповідну документацію, зокрема:

- паспорт;
- карту-схему;
- буклет-путівник із описом і змістом інформаційного оформлення всіх об'єктів, які зустрічаються на її маршрутах.

Вибір маршруту і його довжина (тривалість).

Розробляючи маршрут краєзнавчої стежки, необхідно врахувати такі умови:

1. Доступність маршруту для відвідувачів (віддаленість від населеного пункту, якщо є в наявності; зручність транспортного сполучення тощо).

2. Естетичний та пізнавальний зміст краєзнавчої стежки.

3. Інформаційну ємність маршруту.

Визначаючи довжину (тривалість) краєзнавчої стежки, слід враховувати, що середній час однієї екскурсії повинен складати 2-2,5 години. Але в кожному конкретному випадку тривалість екскурсії буде залежати від цільової групи. Так, наприклад, для студентів і старшокласників доцільною є трьохгодинна екскурсія; для людей похилого віку та школярів молодших класів варто враховувати можливість перерви або меншу за тривалістю екскурсію; для інших категорій варто враховувати особливості маршруту, його пізнавальний зміст, транспортне переміщення.

Під час вибору маршруту краєзнавчої стежки необхідно враховувати, що він повинен охоплювати не тільки унікальні, але і типові об'єкти місцевості.

В результаті всієї організаційної роботи створюється єдиний паспорт на екологічну стежку.

Паспорт на краєзнавчу стежку повинен містити:

1. Географічна прив'язка краєзнавчої стежки.
2. Проїзд (якщо необхідно).
3. Значення краєзнавчої стежки.
4. Опис маршруту.
5. Наукова, пізнавальна, естетична цінність об'єкта (стисле обґрунтування).
6. Фотографії.

Додатки:

- а) картосхема маршруту;
- б) опис екскурсійних об'єктів на маршруті.

Завдання: розробити краєзнавчу стежку.

5.3. ЗАВДАННЯ 2: ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Музей – це науково-дослідницька і культурно-освітня установа, яка виконує на основі музейних предметів функції документування, освіти й виховання. Соціальні функції музею здійснюються у процесі комплектування, обліку, зберігання, вивчення, експонування і пропаганди музейних зібрань.

Виникнення музеїв пов'язано із суспільними потребами у збереженні й вивченні документальних пам'яток матеріальної та духовної культури народу, природних об'єктів, дослідження процесів і явищ історичного розвитку природи і суспільства.

У процесі розвитку музейної справи визначилися основні напрями діяльності музею: науково-дослідний і освітньо-виховний.

Як культурно-освітня установа, музей, використовуючи пізнавально-культурне значення пам'яток, поширює і популяризує знання і задовольняє запити суспільства в пізнавальному, пропагандистському, морально-виховному,

естетичному аспектах.

Специфіку діяльності визначає зібрання музейних предметів, пам'яток природи, історії й культури. Значення музейних предметів залежить від ступеня їх задокументованості (як першоджерел фактів, явищ, подій, процесів у природі й суспільстві, які подані у певній системі у фондах і експозиції музею). Соціальне значення інформації, яку можуть передати музейні предмети, визначає їх наукову, історико-культурну, художню та естетичну цінність. Музейна інформація висвітлюється також у музейних виданнях: каталогах-путівниках, буклетах, науково-популярних виданнях та ін.

Серед основних напрямів музейної діяльності виділяють:

– комплектування музейних фондів (виявлення, відбір і придбання предметів музейного призначення), яке здійснюється за певною програмою шляхом організації експедиційної діяльності, купівлі й надходження від населення;

– фондову роботу (організація обліку, вивчення і зберігання музейних зібрань), яка спрямована на підготовку музейних предметів з метою їх зберігання і визначення можливостей науково-дослідного і освітньо-виховного використання, збереження для наступних поколінь;

– експозиційну роботу, яка спрямована на введення в освітньо-виховний процес музейних предметів через організацію музейної експозиції й виставок;

– науково-освітню роботу, яка здійснюється на основі музейної експозиції у формі екскурсій, лекцій, консультацій і т.д.

В Україні, виходячи із конкретних суспільно-економічних умов і соціально-культурних запитів, сформувалася державна музейна мережа. Серед основних профільних груп музеїв виділяють: природничо-наукові, історичні, літературні, художні, етнографічні, архітектурні та інші музеї.

Найпоширенішу групу музеїв комплексного профілю представляють краєзнавчі музеї, зібрання яких створюється на основі вивчення особливостей історичного розвитку природи, господарства і населення конкретної території. Поряд із державною музейною мережею функціонує велика кількість музеїв на громадських засадах. Ці музеї, як і державні музеї, можуть мати різний профіль: краєзнавчий, природничий, історичний, літературний, художній та інший. Громадські музеї, діяльність яких відповідає певним критеріям, називаються народними.

Завдання: проаналізувати функціонування краєзнавчого музею, зокрема розкрити основні напрямки музейної діяльності.

6. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Після закінчення термінів навчальної практики студенти звітують про виконання програми практики.

Результатом виконання практики студентом є оформлення таких документів:

Заповнений щоденник практики, підписаний та оцінений керівником (звіт).

Картографічні, фото та інші матеріали.

Усі фактичні дані, отримані в ході навчальної практики, записуються студентом, та оформлюються як додатки.

Сертифікація досягнень студентів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання студента під час проходження практики.

6.1 Шкали

Оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних студентів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень студентів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховується, якщо студент отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП».

6.2 Засоби та процедури

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь, комунікації, автономності та відповідальності студента за вимогами НРК до 6-го кваліфікаційного рівня під час демонстрації регламентованих програмою результатів навчання.

Студент під час захисту звіту практики має виконувати завдання, орієнтовані виключно на демонстрацію результатів навчання (розділ 2).

Засоби діагностики, що надаються студентам під час проходження практики у вигляді загальних завдань та індивідуального завдання, виходячи з виду діяльності підприємства формуються шляхом конкретизації вихідних даних та способу демонстрації результатів навчання.

Засоби діагностики (завдання) під час проходження практики затверджуються кафедрою.

Види засобів діагностики та процедур оцінювання під час проходження практики подано нижче.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностики	процедури
	загальні завдання	виконання завдань під час самостійної роботи	Захист звіту з проходження практики	визначення середньозваженого результату з загальних та індивідуальних завдань практики.
	індивідуальне завдання	виконання завдань під час самостійної роботи		

Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання.

До захисту звітів з практики допускаються студенти, що виконали програму практики відповідно до календарного плану, що представили звіти з індивідуальними завданнями, заповнений щоденник.

За результатами перевірки звіту керівник ухвалює рішення про допуск його до захисту або повертає студентів на доопрацювання відповідно до вказаних зауважень.

Результати практики відображаються у звіті про проходження студентами туристично-краєзнавчої практики, що підписується завідувачем кафедри туризму і подається до навчального відділу.

Підсумковий контроль успішності навчання – диференційний залік.

Засобами діагностики успішності навчання студентів є складання і захист звіту.

Студент, який без поважних причин не виконав програму практики, відраховується з університету. В окремому випадку йому може бути надано право проходження виробничого тренінгу повторно під час канікул. Студент, який повторно отримав незадовільну оцінку з практики в комісії, відраховується з вищого навчального закладу.

6.3 Критерії

Реальні результати навчання студента ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії студента для демонстрації досягнення результатів навчання.

Для оцінювання виконання контрольних завдань під час поточного контролю лекційних і практичних занять в якості критерія використовується коефіцієнт засвоєння, що автоматично адаптує показник оцінки до рейтингової шкали:

$$O_i = 100 a/m,$$

де a – число правильних відповідей або виконаних суттєвих операцій відповідно до еталону рішення; m – загальна кількість запитань або суттєвих операцій еталону.

Зміст критеріїв спирається на компетентнісні характеристики, визначені НРК для бакалаврського рівня вищої освіти (подано нижче).

Загальні критерії досягнення результатів навчання наводяться відповідно до «ПОЛОЖЕННЯ про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти (із змінами та доповненнями, затвердженими Вченою радою НТУ «Дніпровська політехніка» від 18.09.2018; від 11.12.2018)» та Національної рамки кваліфікацій (постанова КМ зі змінами від 25.06.2020 № 519) для рівня вищої світи 6-го (бакалаврського) рівня.

Таблиця 1 – Загальні критерії досягнення результатів навчання для 6-го кваліфікаційного рівня за НРК (бакалавр)

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
Знання		
♦ концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання	Відповідь відмінна – правильна, обґрунтована, осмислена. Характеризує наявність: <ul style="list-style-type: none"> - концептуальних знань; - високого ступеню володіння станом питання; - критичного осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності 	95-100
	Відповідь містить негрубі помилки або описки	90-94
	Відповідь правильна, але має певні неточності	85-89
	Відповідь правильна, але має певні неточності й недостатньо обґрунтована	80-84
	Відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена	74-79
	Відповідь фрагментарна	70-73
	Відповідь демонструє нечіткі уявлення студента про об'єкт вивчення	65-69
	Рівень знань мінімально задовільний	60-64
	Рівень знань незадовільний	<60
	Уміння/навички	
♦ поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання	Відповідь характеризує уміння: <ul style="list-style-type: none"> - виявляти проблеми; - формулювати гіпотези; - розв'язувати проблеми; - обирати адекватні методи та інструментальні засоби; - збирати та логічно й зрозуміло інтерпретувати інформацію; - використовувати інноваційні підходи до розв'язання завдання 	95-100
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності з негрубими помилками	90-94
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації однієї вимоги	85-89
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації двох вимог	80-84
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації трьох вимог	74-79
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати	70-73

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації чотирьох вимог	
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності при виконанні завдань за зразком	65-69
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, але з неточностями	60-64
	рівень умінь/навичок незадовільний	<60
Комунікація		
<ul style="list-style-type: none"> ◆ донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації; ◆ збір, інтерпретація та застосування даних; ◆ спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово 	<p>Вільне володіння проблематикою галузі. Зрозумілість відповіді (доповіді). Мова:</p> <ul style="list-style-type: none"> - правильна; - чиста; - ясна; - точна; - логічна; - виразна; - лаконічна. <p>Комунікаційна стратегія:</p> <ul style="list-style-type: none"> - послідовний і несуперечливий розвиток думки; - наявність логічних власних суджень; - доречна аргументації та її відповідність відстоюваним положенням; - правильна структура відповіді (доповіді); - правильність відповідей на запитання; - доречна техніка відповідей на запитання; - здатність робити висновки та формулювати пропозиції 	95-100
	<p>Достатнє володіння проблематикою галузі з незначними хибами. Достатня зрозумілість відповіді (доповіді) з незначними хибами. Доречна комунікаційна стратегія з незначними хибами</p>	90-94
	<p>Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано три вимоги)</p>	85-89
	<p>Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано чотири вимоги)</p>	80-84
	<p>Добре володіння проблематикою галузі. Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано п'ять вимог)</p>	74-79
	<p>Задовільне володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано сім вимог)</p>	70-73
	<p>Часткове володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано дев'ять вимог)</p>	65-69
	<p>Фрагментарне володіння проблематикою галузі. Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано 10 вимог)</p>	60-64

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	Рівень комунікації незадовільний	<60
Відповідальність і автономія		
<ul style="list-style-type: none"> ◆ управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами; ◆ спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах; ◆ формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти; ◆ організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп; ◆ здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії 	<p>Відмінне володіння компетенціями менеджменту особистості, орієнтованих на:</p> <p>1) управління комплексними проектами, що передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - дослідницький характер навчальної діяльності, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію; - здатність до роботи в команді; - контроль власних дій; <p>2) відповідальність за прийняття рішень в непередбачуваних умовах, що включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - обґрунтування власних рішень положеннями нормативної бази галузевого та державного рівнів; - самостійність під час виконання поставлених завдань; - ініціативу в обговоренні проблем; - відповідальність за взаємовідносини; <p>3) відповідальність за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб, що передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - використання професійно-орієнтованих навичок; - використання доказів із самостійною і правильною аргументацією; - володіння всіма видами навчальної діяльності; <p>4) здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності, що передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ступінь володіння фундаментальними знаннями; - самостійність оцінних суджень; - високий рівень сформованості загальнонавчальних умінь і навичок; - самостійний пошук та аналіз джерел інформації 	95-100
	Упевнене володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано дві вимоги)	90-94
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано три вимоги)	85-89
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано чотири вимоги)	80-84
	Добре володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано шість вимог)	74-79
	Задовільне володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано сім вимог)	70-73
	Задовільне володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано вісім вимог)	65-69
	Рівень відповідальності і автономії фрагментарний	60-64
	Рівень відповідальності і автономії незадовільний	<60

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Використовується комп'ютерне та мультимедійне обладнання. Дистанційна платформа Moodle.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література

1. Історичне краєзнавство. Напрями та методи історико-краєзнавчих досліджень : курс лекцій / В. Є. Голубко, А. В. Середяк, Р. Я. Генега та ін. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 304 с.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К.: КНУ, 2001. – 397 с.
3. Мазюк В.Л. Українознавство / Мазюк В.Л., Пугач В.Г. – К.: Зодіак – Еко, 2019. – 390с.
4. Основи краєзнавства: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / кол. авт.; за заг. ред. чл.-кор. НАНУ О. П. Реєнта. — Х. : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2016. — 276 с.
5. Основи краєзнавства: навч. посібн. /М.І. Кузьма-Качур, М.В. Горват. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. – 256 с.
6. Панкова Є.В. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник / Панкова Є.В. - К.: Альтерпрес, 2013. - 352 с.
7. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України / В.П. Руденко. – Львів: Турист, 2008. – 254 с.
8. Северинов В. Ф. Картографія туризму в Україні (історико- біографічний огляд / В. Ф. Северинов // Туристично-краєзнавчі дослідження. Вип. 3. – К.: ЧП Ільченко, 2010. – С. 269.
9. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник / В.С. Прокопчук; наук. ред. П.Т. Тронько; МОН України, Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський: Кондор, 2010. – 362 с.

Інформаційні ресурси

10. Національна спілка краєзнавців України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nsku.org.ua>;
11. Інститут історії України Національної академії наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.history.org.ua>;
12. Сім чудес України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://7chudes.in.ua>;
13. Український пам'ятко-охоронний інтернет-ресурс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pamjatky.org.ua>;

Нормативні матеріали МОН

14. Програма розвитку туризму у Дніпропетровській області на 2014-2022 роки. Офіційний сайт Дніпропетровської обласної ради [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://oblrada.dp.ua/decisions/42/1078>
15. Розпорядження КМУ від 14 серпня 2013 р. № 843-р «Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.tourism.gov.ua/ua/legislation/resolution/26611/>
16. Стратегія розвитку туризму і курортів України на період до 2026 року. Розпорядження від 16 березня 2017 р. № 168-р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>

ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОХОДЖЕННЯ
ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧОЇ ПРАКТИКИ
для бакалаврів освітньо-професійної програми «Туризм»

Розробники:

Людмила Сергіївна Безугла
Людмила Анатоліївна Бондаренко
Марія Валеріївна Белобородова

В редакції авторів

Підготовлено до виходу в світ
у Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842
49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19